

สารสาร ศิลป์ากร

ปีที่ ๘ เล่ม ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗

วัดเขาพระบาทน้อย

บนยอดเขาพระบาทน้อย ทางทิศตะวันตกของเมืองสุโขทัยเก่า

ปีที่ ๔ เล่ม ๖

พ.ศ. ๒๔๙๗

ภาคศิลปวิทยาการ

สุภานันทุสรณ์	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	หน้า	๑
ศาสน์สมเด็จพระ	สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ กับสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์	,,	๓
สุริยพันธุ์ ตอนที่ ๒๕ (ต่อ)	พระยาศรีสุนทรโวหาร	,,	๓๔
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศฮอลแลนด์กับสยาม	นายถน ได้ภณจิตแปด	,,	๒๒
สำรวจความในจารึกนครชุมรหลักที่ ๓	ปรีทิว ศรีขจรดิษฐ์	,,	๓๒
จดหมายเหตุการณ์พระบรมศพ	ยิ้ม บัณฑิตยกุล	,,	๔๓
ปราสาทพระวิหาร	น.ส. บุญรักษา นาครัตน์	,,	๔๘

ภาคกิจการกรมศิลปากร

โครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย	ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล	,,	๕๘
คำอ่านจารึกภาษาไทย	น้ำ ทองคำวรรณ	,,	๖๗
เอกสารประวัติศาสตร์	น้ำ ทองคำวรรณ	,,	๗๑
ระเบียบการอนุญาตพิมพ์หนังสือ		,,	๗๗

Vārasān Śilpākōṇ

Vol.8

November, 1954

No. 6

1. Saying. By King Rāmā VI. page 1
2. "Sān Somdet." (Letters between their late Royal Highnesses Prince Damrong and Prince Naris). ,, 3
3. "Suriyaphan" a story in verse, (Part XXV continued).
By Phya Sri sunthon-vohan. ,, 14
4. Revised Draft on the Relation of Holland and Siam. Written by
W. Blankwaardt. Translated by Thom Sobhonjit. ,, 22
5. A Critical Study on Nakorn Chum Inscription no. 3.
By Pridā Srijalalaya. ,, 32
6. An Account of the Royal Cremation.
By Yim Panthyankun. ,, 41
7. The Temple of Phra Vihara. By Miss Boonyaragsa Nakaratana. ,, 49
8. The Scheme to Improve Siamese Museum.
By Prince Subhataradis Disakul. ,, 59
9. A Study in Sukhothai Epigraphy.
By Cham Tongkamwan. ,, 67
10. A Historical Document relating to the Grant of Land to a certain
Monastery in Patalung Province B.C. 2242. By Cham Tongkamwan. ,, 71

เอกสารประวัติศาสตร์

เรื่องพระกัลปนาวัต จังหวัดพัทลุง พ.ศ. ๒๒๔๒

นำ ทองคำวรรณ อ่าน

(ต่อจากฉบับปีที่ ๘ เล่ม ๕ ตุลาคม ๒๕๕๓)

ฉบับไทย

นายสมุหห้วงานนึ่ง
หมื่นธรรมทาศ
ห้วงานนึ่ง หมื่น
แก้วใจจงห้วงาน
นึ่ง วัดพระงาม
สทงใหญ่พระครู
อินทเมาลีเป็น
ห้วงาน แลมาคา
ช้ออ้าแดงเข้า
บิตาช้ออฉชาวสน
ชนเพชรพญา...
เป็นนายปรเพน
อนาพญาบาล มี
ข้าพระหมี สิบสี่
ห้วงาน นางพท
ห้วงานนึ่ง นางเอื้อย
ห้วงานนึ่ง นางช้อย

ฉบับเขมร

นายสมุหห้วงานมย
หมื่นธรรมมทาศ
ห้วงานมย หมื่น
แก้วใจจงห้วงาน
มย วัดปะ [งาม
สทง] ใหญ่พระครู
อินทเมาลีชา
ถวงวัก นุมารคา
เซมาะอ้าแดงเข้า
บิตาเซมาะฉชาวสน
ชนเพชรพญาบาล
ชานายปรเพน
อนาพญาบาล มาฉ
ข้มปะถวยคยขวร
ห้วงาน นางพทท
ห้วงานมย นางเอื้อย
ห้วงานมย นางช้อย

คำแปล

นายสมุหห้วงานนึ่ง
หมื่นธรรมทาศ
ห้วงานนึ่ง หมื่น
แก้วใจจงห้วงาน
นึ่ง วัดพระงาม
สทงใหญ่ พระครู
อินทเมาลีเป็น
ห้วงาน แลมาคา
ช้ออ้าแดงเข้า
บิตาช้ออฉชาวสน
ชนเพชรพญาบาล
เป็นนายประเพณ
อนาพญาบาล มี
ข้าพระหมี สิบสี่
ห้วงาน นางพท
ห้วงานนึ่ง นางเอื้อย
ห้วงานนึ่ง นางช้อย

ฉบับไทย

ห้วงาน^๑นึ่ง นาง
พะแก้ว^๑ห้ว

[นาง] ปรทอง^๑ห้วงาน
นึ่ง นางรวง^๑[ห้วงาน]
นึ่ง นางศรี^๑บริ^๑ตวิ^๑ห้ว
งาน^๑นึ่ง นางชวัน^๑ห้ว
งาน^๑นึ่ง นางน้อย^๑ห้ว
งาน^๑นึ่ง นาง...
ห้วงาน^๑นึ่ง นางชัย
ศรี^๑ห้วงาน^๑นึ่ง นาง
ไทม^๑ห้วงาน^๑นึ่ง นาง
พุท^๑ทอง^๑ห้วงาน^๑นึ่ง
นางไร^๑ห้วงาน^๑นึ่ง
นางจัน^๑ห้วงาน^๑นึ่ง
[นา] ง^๑วิง^๑ห้วงาน^๑นึ่ง
นางศรี^๑ห้วงาน^๑นึ่ง
นางหอม^๑ห้วงาน^๑นึ่ง
นางออน^๑จัน^๑ห้วงาน^๑
นึ่ง นางศรี^๑ปร^๑ทอง^๑
ห้วงาน^๑นึ่ง นางสน
ห้วงาน^๑นึ่ง นางช^๑เมา
ห้วงาน^๑นึ่ง นาง
ไฝ^๑ห้วงาน^๑นึ่ง นาง
อิน^๑[ห้วงาน]^๑นึ่ง

ฉบับเขมร

ห้วงาน^๑มย นาง
ภ^๑แก้ว^๑ห้วงาน^๑มย
นางปร^๑โทอง^๑ห้วงาน^๑
มย นางรวง^๑ห้วงาน^๑
มย นางศรี^๑บริ^๑ตวิ^๑ห้ว
งาน^๑มย นางชวัน^๑ห้ว
งาน นางโน^๑ย^๑ห้ว
งาน^๑มย นางเส^๑น^๑ท
ห้วงาน^๑มย นางช^๑
ศรี^๑ห้วงาน^๑มย นาง
ไทม^๑ห้วงาน^๑มย นาง
พุท^๑โทอง^๑ห้วงาน^๑มย
นางไร^๑ห้วงาน^๑มย
นางจัน^๑ห้วงาน^๑มย
นางวิง^๑ห้วงาน^๑มย
นางศรี^๑ห้วงาน^๑มย
นางไทม^๑ห้วงาน^๑มย
นางอิน^๑จัน^๑ห้วงาน^๑
มย นางศรี^๑ปร^๑โทอง^๑
ห้วงาน^๑มย นางสน
ห้วงาน^๑มย นางช^๑เมา
ห้วงาน^๑มย นางนาง
ไฝ^๑ห้วงาน^๑มย นาง
อิน^๑ห้วงาน^๑มย

คำแปล

ห้วงาน^๑หนึ่ นาง
พะแก้ว^๑ห้วงาน^๑หนึ่
นางปร^๑ทอง^๑ห้วงาน^๑
หนึ่ นางรวง^๑ห้วงาน^๑
หนึ่ นางศรี^๑บริ^๑ตวิ^๑ห้ว
งาน^๑หนึ่ นางชวัน^๑ห้ว
งาน(หนึ่) นางน้อย^๑ห้ว
งาน^๑หนึ่ นางเส^๑น^๑ท^๑
ห้วงาน^๑หนึ่ นางช^๑
ศรี^๑ห้วงาน^๑หนึ่ นาง
ไทม^๑ห้วงาน^๑หนึ่ นาง
พุท^๑ทอง^๑ห้วงาน^๑หนึ่
นางไร^๑ห้วงาน^๑หนึ่
นางจัน^๑ห้วงาน^๑หนึ่
นางวิง^๑ห้วงาน^๑หนึ่
นางศรี^๑ห้วงาน^๑หนึ่
นางหอม^๑ห้วงาน^๑หนึ่
นางออน^๑จัน^๑ห้วงาน^๑
หนึ่ นางศรี^๑ปร^๑ทอง^๑
ห้วงาน^๑หนึ่ นางสน
ห้วงาน^๑หนึ่ นางช^๑เมา
ห้วงาน^๑หนึ่ นาง
ไฝ^๑ห้วงาน^๑หนึ่ นาง
อิน^๑ห้วงาน^๑หนึ่

ฉบับไทย

ฉบับเขมร

คำแปล

แลมีนา ๕๐
 ทอนจนหลังพระ
 สิทธิขี้จิม
 คลองพเนียด
 หลังพระมีนา
 ๗ ท . . . น
 สด . . พระประแดง
 แลพระราชอุทิศ
 [ที่] ภูมิถ่าน . . นที่
 เลนทุบายวัดเขียน
 ัน . แต่แพรก
 แม่น้ำย่างแก้ว
 แลนไปตามแพรก
 แม่น้ำท่าช้าง ๆ
 แลนไปปลายคลอง
 โปศมา ๆ แลนไป
 คานฟ้าว ๆ แลน
 ไปสะพานเลน ๆ
 แลนไปกระวะ ๆ
 แลนไปพญาเตย .
 แลนไปจนแก่ง
 คาเสียด แลนลง
 ตามลำน้ำ
 เพกเกิด จนทะเลสาบ

มาณนาถวยเพียรคย
 โทนจนหลังปะ
 พิสุทธิขี้จิมทิส
 [โคลง] เณียค
 ห้างปะเนาะมาณนา
 ปราเพียรโทนจน
 สถานปะประแดง
 นุปะราชอุทิส
 ภูมิถ่านธาทิส
 เลนทุบายทวักเขียร
 เนาะคแพรก
 ทักกรยางแก้ว
 แลนเทาทตามแพรก
 ทักทาควี
 แลนเทาทโคลง
 โภศมา ๆ แลนเทาท
 คาลฟ้าว
 เทอลทานเลน น
 แลนเทาทกระวะ
 แลนเทาทพญาเตย
 จนแก่ง
 คาเสียด แลน
 ตามลำน้ำโคลงทัก
 เพกเกิดจนทะเลสาบ

มีนา (สี่สิบ ?)
 ท่อน จนหลังพระ
 พิสุทธิ ขี้จิมทิส
 คลองพเนียด
 หลังพระมีนา
 เจ็ดท่อน จน
 สถานพระประแดง
 และพระราชอุทิศ
 ภูมิถ่านเป็นที่
 เลนทุบายวัดเขียน
 ัน แต่แพรก
 แม่น้ำย่างแก้ว
 แลนไปตามแพรก
 แม่น้ำท่าช้าง
 แลนไปคลอง
 โปศมา ๆ แลนไป
 คาลฟ้าว
 ไปสะพานเลน และ
 แลนไปกระวะ
 แลนไปพญาเตย
 จนแก่ง
 คาเสียด แลน
 ตามลำคลองน้ำ
 เพกเกิด จนทะเลสาบ

ฉบับไทย

เป็นแค้น แลพระ
 ราชอุทิศ ที่อุภูมิ
 ถานเล่นทวยาควัก
 สหัง แต่ล่าน้ำข้าง
 แก้ว แล่นขึ้นไป
 ทาแมนางพรหม ฯ
 แล่นไปหลาวหลุก ฯ
 แล่นไปลิหาน
 กุลตง ฯ แล่นไป
 กลางค... ซ้ำ ฯ
 แล่นไปหลักซุ่ม
 แล ฯ แล่นไป
 ท... มวงเถานา
 ทรโหนด ฯ แล่น
 ไปคลองสาโหด ฯ
 แล่นไปควรงท ๆ
 แล่นไปคลองกำม
 ไร ฯ แล่นไป
 แมน้ำวัดฝ้ายอุดร
 แมน้ำวัดคานทิ
 ฌวน ฯ แล่นไป
 เปรวชเมา ฯ แล่น
 ไปปากแม่คันทเล
 สายเป็นแค้น แล

ฉบับเขมร

ซาแค้น นุยะ
 ราชอุทิศที่ภูมมาณ^(๑)
 ถานเล่นทวยาทวัก
 สทังคล้ำทักขาง
 แก้ว แล่นเถลิ่งเทา
 ทาแมนางพรหม
 แล่นเทาหลาวหลุก
 เทาหลาว
 กุลตงแล่นเทา
 กลางควนกะซ้าง
 แล่นไปหลักซุ่ม
 แล่งเทา
 หลักมวงเถานา
 ทรโหนด
 เทาโคลงสาโหด
 แล่นเทาควรงท
 เทาโคลงกำม
 ไรเทา
 แมทักทิสอุดร
 แมทักกวักคานทิ
 ฌวน แล่นเทา
 เปรวชเมาแล่น
 เทาปากแม่คันทเล
 สายซาแค้น นุ

คำแปล

เป็นแค้น แลพระ
 ราชอุทิศที่ภูม
 ถานเล่นทวยาควัก
 สหัง แต่ล่าน้ำข้าง
 แก้ว แล่นขึ้นไป
 ท่าแมนางพรหม
 แล่นไปหลาวหลุก
 ไปละหาน
 กะลุดตง แล่นไป
 กลางควนกะซ้าง
 แล่นไปหลักซุ่ม
 แล่ง ไป
 หลักมวงเถา นา
 ทรโหนด
 ไปคลองสาโหด
 แล่นไปควนกะท
 ไปคลองกำม
 ไรไป
 แมน้ำทิสอุดร
 แมน้ำวัดคานทิ
 ฌวน แล่นไป
 เปรวชเมา แล่น
 ไปปากแม่คันทเล
 สายเป็นแค้น แล

(๑) มาน=มิ, ภูมมาน=ภูมมิ คือภูมิ อย่างฉบับไทย.

ฉบับไทย	ฉบับเขมร	คำแปล
<p>เล่นทุบายตองงัน^๕ พระราชอุทิศไว้ให้ เป็นรักของอิตปุณ ปรตีสังขรณส์อิม แผลง พระพทธรูป สดุดยเจคัยกุกุวิหาร ออย่าให้ทำมาณราย เสราหมอง แลเปน เข้าพระ ยาคพระ วุรรทวยเทียนปรทีย ชวลา ถวายแดพระ พุทธเจ้า [แลเจ้า กุสงฆ] เปนจิงหัน เพลศักเพลลาแก่เจ้า กุภิกษุ เถรนุราเถร สามเนนแลตายนส แค้นไยเมื่อหน้า ถ้าผู้ใด ๆ เรียกเอา ค่านาและส่วยสว อากรสัมภักษร ใน ทิชเล่นทุบายตอง บวรพณัตรา อติศ ไว้สำหรับวัดเขียน วัดสทังมาราม</p>	<p>เล่นทุบายตองเงาะ ปรราชอุทิศโมกท ชารวักมาคิตปุณ ปตีสางขรณโสรวม แผลงพระพทธรูป สดุดยพระเจคัยกุกุวิหาร กุงบิทธะเวือมานราย เสราโหมง ขยิม^(๑) ปรยาทปะ จรู^(๒) ทูบเทียรเปริยง ชวลา ถวายปะ พุทธเจ้า ๆ กุสงฆชาสรู สลาอาลอุเจ้า กุภิสเถรนุราเถร สามเนนตายนส ทูเนาะเจียรเทา ถาผู้ใด ๆ เหาโยก นานุสวย อากรสัมภักสร ณา เล่นทุบาย บวรพณัตรา อติศ โมกจิมทยวักเขียร วักสทางวักมาราม</p>	<p>เล่นทุบายตอง^๕ พระราชอุทิศไว้ให้ เป็นรักของอิต ปุณ ปรตีสังขรณส์อิม แผลงพระพทธรูป สดุดยพระเจคัยกุกุวิหาร ออย่าให้ทำมาณราย เศวร่าหมอง (และเปน) ข้าวพระ ยาคตรพระ (จุน ?) ฎยเทียนเปริยง ชวลา ถวายพระ พุทธเจ้า ๆ กุสงฆ เป็นข้าว หมากปลูเจ้า กุภิกษุ เถรวานุเถร สามเนนตายนส แค้นไยเมื่อหน้า ถ้าผู้ใด ๆ เรียกเอา นานาและส่วย อากรสัมพัตสร ใน เล่นทุบายตอง (ซึ่ง) บวรพณัตราอติศ ไว้สำหรับวัดเขียน วัดสทัง วัดมาราม</p>

๑. ขยิม แปลว่าข้าว แต่ที่ถูกต้องเป็นข้าว
 ๒. วุรร หรือ จรู น่าจะเป็น จูรรหรือจूर ซึ่งตรงกับคำสันสกฤตว่า จูรณคือจุน
 ๓. เปริยง=น้ำมัน

ฉบับไทย	ฉบับเขมร	คำแปล
<p>คณะข้าแก้วหัวเมือง พัทลุง เข้าในพระ ราชโกศถา แลเย็น อาตมาปรโยชนกตี แลเอาคนเชิงกุกู ศิลาขามไป เป็นยาว ไพรแลไชการพระ ราชสงคราม แลงาน สพมาตราคัทหนิง^(๑) วังข้างสังขาวคราว วังถิ่นถานขานเมือง ไล ให้ผู้นั้นไปตก มหาอวิจันรทหมก ใหม่ไต้ทุกขนิรันตร อย่าให้พยพระพุท เจ้าพระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้าเลย จงทุก ๆ ชาติ ๑ ในเมื่อ [มี] พระ ราชโองการ มาณพระ บัณฑิต</p>	<p>คณะข้าแถวถวงศุก พาททลุง ฌาปะ ราชโกศาชา อาตมาปรโยชนกตี โยกอนักเชิงกุกู สิลาขามเทาชายาว ไพรนุเข็รือการปะ ราชสงคราม ฌงาน สพมาตราคัทคางคูป^(๒) วางทริสังขาวคราว วางถิ่นถานขานศุก คุรหุณเาะเทาตก มหาอวิจันรทหมาก ใหม่ขานทุกเนาะรานคร กูปิถปะพุทท เจาปะธรรมมเจา ปะสงฆเจาเลย จงทุกทุกชาติ ฌามาณปะ ราชโองการมาณปะ ขานทุกติทุกจำ</p>	<p>คณะข้าแก้ว หัวเมือง พัทลุง (เข้า) ในพระ ราชโกศฐาส (และ) เป็น อาตมาปรโยชนกตี เอาคนเชิงกุกู ศิลาขไปเป็นยาว ไพร และใช้การพระ ราชสงคราม แลงาน สพมาตราคัทหนิง วังข้างสังขาวคราว วังถิ่นถานขานเมือง ไซร์ ให้ผู้นั้นไปตก มหาอวิจันรทหมก ใหม่ ไต้ทุกขนิรันตร อย่าพยพระพุท เจ้าพระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้าเลย จงทุก ๆ ชาติ ในมานพระ ราชโองการมาณพระ บัณฑิต แต่ข้าเฝ้า</p>

๑. ตัดหนิงวังข้าง คำนี้เข้าใจว่าเป็นคำที่มีสำนวนเหมือนกับคำว่า ตีหนิงวังข้าง ในจารึกของพ่อขุนรามคำแหง

๒. อางคูป=องคูป แปลว่านั่ง แต่ที่ถูกควรเป็น หนิง

หมายเหตุ: เรื่องเอกสารประวัติศาสตร์ ๑ ในฉบับปีที่ ๘ เล่ม ๓ หน้า ๗๘ บรรทัดที่ ๑๖—๑๗

คำว่า พขุนเขาพนทธรเทพ โปรดแก่เป็น พขุน เทพนทธรเทพ. บ.ก.